Minnen från flydda dar

Allan Gustavsson, Storegården, född 1914 Västerplana

Följande små historier och händelser har en verklighetsbakgrund. Från Kinnekulle och närbelägna gårdar har minnesgoda ortsbor berättat om livet omkring sekelskiftet och framåt.
I den lilla byn Västerplana som under 1800-talet mestadels bestod av bönder, torpare, hantverkare m.m. var livet och levernet av en helt annan karaktär än i dag. Här fanns ett mejeri, missionshus, affär, kvar, gästgivaregård, kalkgruva, stenhuggeri och kyrka. Befolkningen uppgick till ca 400 personer, men i början av 1900-talet började folkminskningen och i dag bor här omkring 60 personer kvar. Idag finns endast den vackra kyrkan kvar, av gårdarna återstår endast några få, större gårdar.
Skomakarn, skräddaren, mejeristen, handlaren, stenhuggarna, kalkbrännarna och mjölnaren är för längesedan borta. Allt annat är nu historia.
Men minnena lever kvar och livet går vidare i byn.

Och den genuina dialekten också, trots att den håller på att ebbas ut. Men den äldre befolkningen har den bevarad och låter den leva vidare till eftervärlden, - tack och lov! Här följer ett litet axplock av händelser berättade av en man som tillbringat hela sitt liv i denna bygd men som vill vara anonym
”Han ä lite blujer å säk”

Detta är en visa som diktades av en dräng på en större gård på Kinnekulle. Han höll just på att stuka havre när han överraskades av ett åskväder och sökte skydd i en närbelägen kalkgruva. Här fick han av gruvarbetarna höra berättas om torparen och tillråga läsarens syndiga liv. Och så kom denna visa till:

På grevens gods där finnes en torpare så stålt
Han äger inget samvete, det har han åt Satan sålt.
Det sägs att han till vackra flickor har ett stort begär
Det ej förändrar saken, missionsmedlem han är.
Han på den vägen vandrar som till fördärvet bär
Två rader blanka knappar han i rocken har,
Han är så blank i synen och jämt i skägget drar.
När sista tåget avgått och han har blivit fri
Då ska han sig begiva ut på frieri
Han då i skägget vrider och smörjer in sitt hår
När han till flickan smyger som i busken står.
När han sista kyssen tagit – det dags till hemmet gå
Och där sin hunger han då stilla få.
Alltid den snälla hustrun god mat på bordet ställt
Hon för god för honom –
Han borde dö av svält.

På samma gård hade en ny arbetare kommit
”Han va stor, stark å velle jära säk stöddi. Brõten som ente va nött domedaxvark feck struk. Rättar´n va förtvivlad. Dä ble sönderkört mä dreftstôpp å avbrôtt. En da kom inspektor´n ut å sa: - Det var en rapp och bra arbetare vi fått”. Rättar´n sa: ”*- Jo nock ä han fälle dä, han har rent hånnt köra sönder två maskiner i da på fôrmeddan!”*

På en annan stor gård på trakten hade godsägaren för vana att sparka (avskeda) sina arbetsledare titt å brått.
En dag kom en ny arbetsledare igen. Klick-Otto, en av arbetarna sa:
”- Ja ånrar om han blir nattagammel!”

Och så kom en ny rättare. Han kom med nya arbetsmetoder och blev därför inte så vidare omtyckt av alla.
”- Han å i trängande behov av dårvård!” Yttrade en av arbetarna.

Ja, så kunde det gå till på gårdarna förr i tiden.

”Förr i vala va dä fest på Råbäck den andra bärsöndagen i augusti. Då va dä möe folk å dä va möe fölla å slagsmål. En gåbbe, Klick-Otto, ble lite fuller å hade lite huss for säk. Hans jämnåriga sôstersôn va ordningsvakt å sålle arrestera honom”. Klicka-Otto utbrister:
”- Vet du ente hut gôsse , du sa la ente restera morbror di!”

Festligheterna inför Bärakôl. Alltså, andra bärsöndagen inleddes redan å lördagen. Detta ville inte Klicka-Otto missa:
”- Andra bäralodan då sa man va fuller!”

”Ja, nogt tog man säk ti å festa å ha rolit även på den tia. Hur trôtta å fattiga de än kånne va. En sup hade di allti te å trösa säk mä.”

Men annars var det sparsamt med nöjen på landsbygden. Ibland drog man iväg till järnvägsstationen för att titta på fôlk. Och ibland blev det missionshuset som fick besök av den yngre befolkningen, dock inte för att höra ett Harrans ord, nä, mest för att föra ett Harrans liv.

Längst fram i salen satt de gudfroktigaste och allra längst bak satt halvtjålinga. Skomakarn i bun som ansågs lite halvtoki kom också te missionshuset, mest för å komma ut bland fôlk. ”*Han bruka sätta säk i bänkra tre bakifrå trots att han va lite lomhörd. En slyngel som satt bakom skomakarn tänkte skôja me honom, tog fram ena nål för att sticka gåbben lite försiktigt i baken, Heén som satt i sitsta bänkraa stötte då te den framförvarande heen, han mä nåla, så att skomakar´n feck ett våldsamt stick i råmpen. Gåbben flöj opp, mett ånner predikan, å vråla:*
- Å hut dett helvete! Å ga hônom en örfil”.

”Ja, skomakar´n hade de ente allti så lätt. Sôm en gång när ena bonnmora hade blitt sjuker å man hade skeckat etter doktar´n.”
”- Det blir bäst att mor ser till att skicka drängen till staden med ett urinprov”, sa doktorn. Vad däremot doktorn inte sa var mängden av urin. Så moran fôllde flera literputäljer med vätskan, lät drängen spänna för marra å köra in te stan. På lasarettet tog man bara emot någon dl av urinen, resten tog drängen me säk tebaks.
Välan hemkommen te bun mötte han den törstige skomakar´n som utbrast:
”- Har du vart i stan, då har du la brännevin! ”å börja te å rota i vagnen. Här upptäckte han alla dessa putäljer, å tok säk en redier klonk utan de minsta motstånd från drängen.
Skomakar´n som börja spôtta å fräsa, utrbrister:
”- Å faen, dä va ju pess!”

Det fanns oftast både skomakare och skräddare i byarna på den tiden. I Västerplana bodde en skräddare – en snäll och foglig man – men vars gumma däremot var betydligt morskare. Som så många andra gubbar i byn ville han gärna ha en tår på tand.
Skräddarparet hade bl.a en dotter som skulle utbilda sig till lärarinna vid skolseminariet i Skara. En granne skulle skjutsa henne till Skara och hon behövde nu slantar både för resan och uppehället där. Därför begav sig skräddaren till gästgivaren med kläder han sytt till denne och fick därmed pengar. Gästgivaren var mycket nöjd med arbetet och bjöd dessutom skräddaren på en öl.
Det smakade gott och skräddaren köpte mer öl – och snart var hans intjänade slantar slut. När skräddaren inte kom hem anade gumman vad som hänt. Med raska steg drog hon iväg till gästgiveriet och får se skräddaren blad alla tomflaskorna.
Skräddarfrun har själv delgett följande händelse till historieberättarens mor:
”- Han hade nok kånnat gå själver, men se jak va så ilsker att jak tog hanses arm å la över axla å släpad hem´en . Å så klädd jak å han, fast dä va mett på dan, å jak slo´n i hôvet mä varenda kläprete å skona mä. Dä va dä mäst jak klått en nôn gång!”

En bondmora, en sträng och respektingivande kvinna, vars stackars make hade arrenderat ut en bit jord till en torpare. Bonden fick betalt för detta, men som han var mycket glömsk av sig, kunde för sitt liv inte begripa var han lagt pengarna. Hur han än letade kunde han ej hitta dem. Gumman var ursinnig, gormade och skällde på honom, hon gav honom både örfilar och slag med hårda tillhuggen.
Bonden var nu ganska trött på allt bråk.*” – Nu går jak å hänger mäk*!”
Gumman: *” - Gärna för mäk!”*
Någon avrättning blev dess bättre ej av. På söndagen när bonden skulle gå till kyrkan och klär sig i söndagsbyxorna hittar han sina stuver i böxeflika.

Ja, nog gick det livligt till ibland. Som när det stora slagsmålet bröt ut mellan två stenhuggare och länsman frågade ett vittne vad han hade för uppfattning om händelsen.
Vittnet: *”- Den ene hade för moe å truten, och den andre för lite!”*

Fjärsman i byn, Karl, blev en gång kallad till en festplats som ordningsvakt.
Karl berättade att de var en som börja bråka, ”*så jak högg en i föttligen å gan nôra öringar.”*

Ja, förr gick det att hålla ordning och reda utan långa förhör och pappersexercis.
Men den lilla byn har även varit inblandad i ruskiga händelser. Det kom en del främlingar till gästgivaregården. Det åts och dracks kopiösa mängder, en man som hade konsumerat en del brännvin tog en brödskiva som han doppade i spriten, samt åkallade djävulen – så gjorde man bara inte. Och det blev det sista han gjorde i detta liv. Övriga gäster hörde hur en vagn kom inkörande på gården – steg hördes och en dörr öppnades. Gästerna såg ingen komma in men hörde tydliga steg. Mannen med brännvinsbrödet föll livlös ner på golvet.
”Dä va Guss straff, dä va djävulen som kom å hämta´n,” sa de skräckslagna gästerna.

På tal om hemskheter så har även ett mord hänt i den lilla byn. Några okända män kom till gästgivaregården på sin genomresa. Det var brukligt att göra ett uppehåll där. Av någon anledning blev karlarna ovänner och gav sig därifrån fram på nattkröken. Nästa dag när kalkarbetare Krona, klockan fyra på morgonen, på väg till sitt arbete i gruvan passerade kyrkan fick han se en hemsk syn. Där vid kyrkomuren sitter en av männen från gårdagens bruk – död – med en sprint inslagen i bakhuvudet.
Mordet har än idag ej klarats upp.

En stenhuggare hade samlat ihop ett antal fossiler som han hade gjort i ordning. Han ställde sig vid Råbäck för att sälja dessa. Här låg det vackra turisthotellet där många resande stannade upp – här kunde han säkerligen göra bra affärer. Hit kom även utländska turister och handlade av honom.
”- Nôn fråkte hur han kånne jära affärerer mä sånna som ente kånne svenska.
-Jo, dä sa ja sijja däk, att dä gå la bra. Men en da kom en gåbbe frå Mesopotamien – men då jeck jak bet förståss!”

Det fanns också en målare i byn. Även han hade behov av att koppla av när helgen kom. Och som så många andra män brukade han titta lite för djupt i flaskan.
En gång ble han lite fuller å ble leggandes ve ett skyhag. När han sent åm siders vakna opp, stirra han på staketet å utbrister yrvaket:
”- Här behöver då ta mäk fanken spacklas!”

Anders i Ru, gick i bygden och hjälpte till vid tröskningen. En gång var han på Bestorp, en gård som nu är nedlagd. Trösklaget blev bjudna på middag vilket bestod av pepparrotssås som var mycket stark. Han var hungrig, tog till sig en jätteportion och började äta. Anders hade aldrig ätit något sådant förut och satt mest och petade i maten. Han hade lärt sig som barn att det man plockat till sig på tallriken, måste man äta upp, det var syndigt att lämna mat. Så nu hade han fått bekymmer hur han skulle bete sig. Men när trösklaget gick tillbaka till logen och Anders blev ensam i köket, tog han maten och tömde bakom kökssoffan. Huruvida detta blev uppdagat förtäljer inte historien, men Anders lär ha berättat att han fick *nôtt* som di kallar för *Sebaot*- Det var pepparrot han menade.

Den gamle mjölnaren Abel bodde ensam i sin stuga. Han var väl inte så nogräknad med matlagningen. Men när det en gång kom en man på besök till honom blev det gästen som fick stå vid spisen. Abel lär ha berättat att en gång kokte han ett sorts kräm som smaka förfälit.
”Jak ä ente plåtmagater precis så jak masa mät i nôra dar, men sen satte jag ut ett te hönera. De satte ente i näbbet mer än en gång!
- Man kan undra vad det var för slags kräm?”

På Brattefors bjöd den generöse godsägaren sina anställda på kalas. Då bjöds det bl.a på glass. Detta var en mycket ovanlig maträtt – förr i tiden. De flesta hade aldrig smakat det. Någon kanske endast hade hört talas om det.
Gustav tog sig en portion. Satte skeden i glassen och stoppade det glupskt i munnen.
Gustav utbrister: ”*- Dä va då kållaste kräm jak nôjensin har ået!”*

Dä va en gång en bonde som kallades för Måne-Johan. Han hade tatt säk hanner om en föräldrarlöser hele. När denne hele sålle läsa fram för prästen, jeck ha te Måne-Johan å sa:
”- Nu får du skaffa mäk klär, för ja sa gå te skreft om pingst.”
Då sa Måne-Johan som va möe relichöser:
”- Har du tat me Harren Gud om den saka!”

Måne-Johan va moe starker. En gång feck han löv åm struk frå en överförfriskater gåbbe. Men då sa Mån-Johan:
”- Du sa besinna att ja glöfter 10 ton må lellfingert, å så möe kanse du inte väjer!”

Dä va ente bara på gå´la man slet säk fördärvater. Kalkbränninga va minsann ente nött latmansgära. Gruva kallades var mans mån för limämmen. När di på kvällen hasa säk hem, trötta å svålltna, sa man:
”- Nu går limåmmara lången hem!”
Möe sletsamt va då la å för stenhuggarna må. Tongt arbete å långa dar. Men när hädan kom velle di gärna fira veckeskefta mä nön sorts fest. En å dom som va onger å lätter i råmpen jeck en lorda-möre te stan mä en kagge ånner armen. Landsväjen ä ongefär tre å ena halv mil länger fram å tebacks. På hemväjen ble han tôrster å smakte emellanåt på innehöllet i kaggen. När han kom te Järneklev hade han ena halver mil hem. De velle ente bena bära honom längre. Han ble nu legganders i diket å sômna. Där hemma i byn jeck de andra stenhoggara å väntade på drecka, å beslöt säk för å möta honom. När di sen ble vasle hur dä va fatt mä honom, började di å resonera om huvert di sålle ättla säk hem. Han i diket sa:
- En tar tar bötta – å två ler mäk.

Dä va nok ente så lätt å va dräng heller på den tia. Di feck allt slita ont dagarna i ända. Oftast stupa de i lusabingen när kvällen kom. Ledigt feck di bara när di geck te körka på hädan. Men så va dä en dräng som hade skött säk innerlikt bra att han ble belönater mä ena resa te Stockhôlm. När han välbehöllen återkom te byn fråkte nôra gåbbar hur dä va i storstan.
”- Jo, dä sa jag sija er att stassbon är så artig å gemytlig, som när jak steg av tåret i Stockhôlm, kom en man å sa: Flytta på dig bonnjävel!
- Å ja som bara ä dräng!”

Men det var inte alla som blev bjudna på resor. Nej, ville de in till staden och köpa ut sin ranson fick de allt använda sina egna apostlahästar om de inte var så lyckligt lottade att de hade egen häst i stallet.
Johan feck allt gå för ejen maskin te stan. På hemvägen känner han säk både riker å mäktier, han har ju pänga kvar i söllaboka, å brännevin har han å i väska si. Han träffar nu en bekanting som vell bju honom hem te säk på ena kaffehalva.
Bekantingen ställer fram flaska på bort, socker, gredde å kaffepanna.
Johan märker nu att sockerskåla ä trasier. Då utbriser han:
Kôrs i Harrans dar, har du blett så armer så du ente har en heler sockerask

En man var på väg mellan Blomberg och Hjelmsäter. Då han hade festat och rumlat omkring hade han svårt att orientera sig, och han kom lite för långt ut på vägrenen. Han vinglade till och så var olyckan ett faktum. Gubben dråsade ner för en slänt som visade sig vara en kalkgruva. Hur han än försökte att komma upp blev han kvar i gruvan hela natten. Han hade ingen aning om var han befann sig, men efter allt irrande i gruvgångarna förstod han att han hade kommit till helvetet. När sedan morgongryningen kom fann han en uppgång. Han såg det lyste i ett fönster i en torpstuga. Han rusade in och ropade uppgivet:
”- I måtte ge mäk ena psalmbok!”

Ett annat fall var när Knôtten, en man från byn, vinglade sig fram på vägen. Han var på hemväg från Gästergivaregården och han gick minsann inte den raka vägen precis. I utakanten av Västerplana finns en djup bäck med tillhörande brant, och naturligtvis ramlande mannen ner i denna. Än i dag kallas platsen för Knôttafallet!

Det var inte så lätt att hushålla i stugorna, det fattades alltid pengar, det var bara en inkomst och barnaskaran var i de flesta fall mycket talrik. En mora som varit i boden och köpt ena salter sill, sa te gåbben sin:
”- Dä ä då fôr jävligt att ge 75 öre fôr ena döer sell, å en hinner knapp hem innan onga äter opp na.”
Gåbben:” - *Dä samma! –Jak svär!”*

På våren skulle ettårs-hingstarna kastreras. Då samlades åtta-tio föl på en och samma gård och veterinären kom dit. Ett av fölen var mycket mindre än de övriga, så djurläkaren frågade vad det berodde på. Ägaren svarade då:
”- Marra do när han va liten, så jak feck fö opp en mä flaska!”
Veterinären:
”- Var det jag som behandlade märren?”
Ägaren:
”- Nä, ho do allt ändå!”

En lantarbetare – han var förresten dalmas – jobbade på en av gårdarna i byn. Han brukade vara behjälplig vid kastreringen. Veterinären sa till masen:
”Håll nu i fölet så den inte slår mig på benen. För jag ska ha semester nu!”
Masen:
”- Då har du la fälle ti å halta”

Anders hade köpt sig ett förfallet ställe för en ringa penning. Det var inte så enkelt att låna pengar på den tiden till husköp. Men eftersom Anders var en arbetsam och ihärdig man fick han med tiden stället att se mycket prydligt ut.
Det hade kommit en ny präst till församlingen. En dag då denne passerade förbi Anders stuga, stannade han upp vid grinden – beskådade fägringen och sa:
”*- Här har vår Herre och Anders lyckats mycket väl med att försköna Guds natur!”*
Anders:
”-Då sålle allt Körkehän sett hur då så ut när Herre had´t ensamme´t.”

Vid laga skifte på 1800-talet drogs gränser mellan gårdarna. En lantmätare kom ut till de berörda ägarna för att staka ut gränserna. Vid ett sådant tillfälle blev en av ägarna vid elvatiden törstig, gick hem för att ta sig sin dagliga ranson – en kaffehalva. Den andra ägaren – som var en mäktig man, passade då på att förmå lantmätaren att flytta gränsen – alltså göra en utbuktning för egen vinning.
Det gick tydligen även på den tiden att med mutor förskansa sig egendom.
Denna utbuktning kallas än i dag för Elvahalva!

I början av 1900-talet skulle Lasse mönstra till beväring i Götene. Han började dagen som han brukade, han åt sin gröt som sköljdes ned med brännvin. Denna dag var inget undantag, kanske blev det lite mindre av gröten och mera av brännvinet vilket gjorde att han blev ganska så försenad till mötet. Mönstringens ordförande, en högre militär hade redan läst upp förhållningsreglerna när Lasse raglade in i salen. Befälet blev ursinnig och röt:
”-Ska jag nu behöva läsa upp förhållningsreglerna igen för att ni, förbannande drummel, inte kan komma i tid!”
Lasse svarade glatt:
” -Nä, dä behover du då vesst inte!”

Under rekryten var det mycket viktigt att hålla formaliteten. Ett befäl fick inte säga du till en värnpliktig eller en värnpliktig fick absolut inte dua ett befäl. Det var nästa ett majestätsbrott att säga du till en vicekorpral. Under beredskapstiden var det många värnpliktiga befäl som måste bo tillsammans med de värnpliktiga och då glömdes titulaturen av.
Kompanichefen hörde detta och kallade till sig, befälen och påpekade att det var en fara för disciplinen. De flesta av befälen tog väl detta inte så allvarligt, men det fanns en korpral som var begåvad med lite storhetsvansinne sa:
”-I fortsättningen kommer jag att kalla er med nummer och namn!”
En värnpliktig:
”- Men – va sa vi då titulera en sån där snôrjess som du då?”

Dä injeck i den militära bildninga att alla sålle kånna känna te di kongliga personerna, om di sålle kåmma te riementet. I varje hem fanns en bild på kongafamiljen.
Översten – en liten långhårig kaar klädd i ena långer kappa – sålle nu själv förhöra di nuinryckta.
Han fråkte en väring:
”- Är jag hans majestät konungen?”
Väringen_*” -Hää!”*

Överensten:”- *Är jag hans kunglige kronprinsen?”*
Väringen:*”- Hää!”*
Översten:*”- Vem är jag då?”*
Väringen:-*” Då ä du la Drôttninga!”*

En kopral höll på att exisera en trupp vära på Axevalla he. Han gorma och röt:
”- Glo ente i backen, för här har dä gått många håndra jävlar fôrut å glott – å allri nôtt hettat!”
När han övade helomvänding, skrek han:
”- När Harren Gud så Jerusalmes förstörelse grät han tårar. Men får han se era helom-vändningar – då gråter han blo!”

En man var inkallad till beredskap skickade ett brev hem till sin fru:
”- Frokta ente Maria – din kakedragare Larsson lever ännu!”

Det var mycket noga med att man inte titulerade myndighetspersoner med du.
En präst i sockna höll väldigt noga på detta. En gång när han var på ett kalas där det åts och dracks blev många av gästerna fram på nattkröken en aning överförfriskade. När nu en av gubbarna – Klick-Otto – råkade dua prästen, föll detta minsann inte i god jord. Prästen blev högröd i ansiktet av ilska men behärskade sig och sa:
”- Nå.nå, Otto. - vi håller oss allt till titlarna!”

En pojke skulle läsa fram för prästen. Pojken var allmänt känd i bögda för sina bus och rackartyg. Prästen, som var mycket bekymrad över pojkens illgärningar, gick hem till fadern och meddelade att han inte kunde låta sonen gå te skreft. För att undvika skandal tog fadern med sig sin son till biskopen som genast började förhöra honom.
Biskopen frågade: *”- Det finns en, som har tankarna på dig jämt – vem är det?”*
Pojken: *”- Ä dä lansman? – för i fjol när jak slog skanka av gål´bons bagge, sa han att han sålle ha mäk i tanka.”*

När Lidköping brann, någon gång på 1800-talet, bad Johanna sin man August att ta båten och fara över Kinneviken och hjälpa till med släckningen.
August sa, *”Ä du ente rikti kloker, lägga både mäk å båten å fyra kanner tjära i djupet!* Johanna svara, *”Du kan la ta Isak mä däk?”*
Då utbriser Augusti:
”- Isak? En sån ko på sjön? En sån höna! Han vet ju ente ens var matakôrjen ä!”

Ibland sålle dä bli auktion på nôtt ställe. Då skecka di ätter en auktionsropare som bodde i trakta. Han var känd för sin starka röst men fodrade att dä fanns brännevin te han´s – detta för att klara stråpen. Mot slutet av auktion bruka han ble både skämmöjder å ler i truta.

Vid ett sånt tillfälle var det ena gåmma som ropte in möe brôte – va dä nu va. När roparen med sin höja stämma fråkte vem ho va, svara gåmma:
”- Dä ä ju Telda på Tôrpet – mäk känner du la?”
Roparn:
” -Må dä – mä dä va faen va du har blitt ler!”

Erik satte upp snöskärmar åt Vägverket. Han arbetade på ackord. Vägmästaren tyckte att han satt upp för många meter på fakturan.
Erik:
””- Får jak se på famnestecka?”
Vägmästaren:
”- Det är en man som har stegat längden!”
Erik:
”-Å, vem faen har justerat den gåbben?”

Karlsson arbetade en tid vid oljeverken i Kinne-Kleva. Han räknade vagnar som gick in i ugnen. En dag kom ingenjören med ett bräde med pinnar för att underlätta räkningen. Han försökte lära Karlsson hur han skulle göra – men det var helt omöjligt.
Ingenjören:
”- Har inte Karlsson gått i skolan?”

Karlsson:
”- Jo, bevars, men då feck vi använda papper å penne, å ente ett sånt däringa rävspel!”
Ingenjören röt:
”- Är Karlsson en idiot?”
Karlsson:
”- Kalla mäk ente idiot för då slör jak te däk! ”

Det var alltid intressant när något nytt hände i bygden, som t.ex. när byn skulle få elektricitet.
Denna händelse ägde rum under första världskrigets dagar. Nu kom här tjänstemän från självaste Göteborg. En av dem – en lång, mager man som bar en lådkamera med sig – ville föreviga händelsen. Troligtvis var han utsänd för någon tidning i Göteborg. Befolkningen var mycket misstänksamma, de ville inte låta sig plåtas. Men fotografen var mycket angelägen.
En av byborna sa när han fick se fotografen komma tillbaka:
- Nu kåmmer han den däringe jävla sinkedusen mä dä dära titteskköpet!

Lovisa och Lars-Johan bodde i en liten stuga i bun. Första världskriget härjade ute i Europa. Det var en sträng vinter och för att hålla stugan varm och upplyst använde man karbid – ett kemiskt ämne som kunde vara direkt farligt om man inte handskades det med största försiktighet. Det kunde rent av explodera.
Vid ett tillfälle började det jäsa i kärlet och Lovisa ropade:
”-Nu kåttrar det i sketbränninga!”
Lars-Johan, kastade ut den sjutusande båttlingen på gårn!
Ja, nog hade de konstiga uttryck för sig. T.ex. åratal kunde låta så här:
1700 och 1800 uttalades sjåttan å attanhåndra. Om någon var född 1880 uttalades det *Attanhåndra å åttiti.*
Var man bortbjuden på kalas och inte hade lust att gå, sa man:
”- Å, jak ble la nödder tet!”
Efter maten, sa man: *”- Tackar så möe fô fängna!”*
Dä va ente nöss dä = *”Det var längesedan*.”
Å, såvert ä dä = Så är det!
I jasstes, - långé sen = länge sedan
Köna = kor

Ja, nu stånda nua tider, å mä dä numodiheter. En gammel gåbbe i bun hade köpt säk en hjälpmotor te sin velociped. Han var inte så trafiksäker precis – han hade stort sett bara cyklat mellan stôva å boa. Men han ga säk i alla fall iväj på sin hoj. Han körde på både fôlk å fä – å även bilar som kom i hans väj. Han berätta ôfta om sina äventyr för fôlk, som velle veta hur dä hade gått. En gång när han hade vart och hälsat på sin bror i Källby, sa ha:
”- I da jeck de jäkligt bra – i da körde jak inte på en enda en!”

Under första världskriget kom de första bilarna körandes i byn. Detta gillade inte Klas i Vråna.
När han kom åkandes med häst och vagn på vägen – och det kom en bil – var det inte bara hästen som blev rädd. Nej – Klas blev så rädd att han brukade springa ner i diket.
- Åh, så vådligt ilsken han blev!
”- Kåmma faranes på väja me en sån hastighet! Måste di ha så brôtt?”
Vid ett sådant tillfälle när en bilist kom farandes, och Klas som vanligt stod där i diket, skakande av rädsla, stannade föraren bilen – gick ut och fråga Klas:
”- Kan ni tala om för mig vägen till Turisthotellet?”
”- Dä får du la se när du kommer dit”, röt Klas.

När en flicka från byn fick plats i huvudstaden för att tjäna i en familj blev hon mycket förnäm av sig. Det gick ju inte an att prata sin hembygds dialekt, det var ju ingen som förstod henne. När hon kom hem på besök blev modern alldeles förfärad.
”- Prata du din moders och faders modersmål, å bräk ente som ena get!”
När föräldrarna frågade hur det var i stan berättade flickan följande:
”- Det är så mycket att göra, man hinner knappast duka av frukosten innan lunchen kommer.”
Modern utbrister:
”- Kan ente dän däring lånsen lara säk hem å äta när maten ä framme?”

Lille Staffan, som bodde i stan, var på besök hos sin mormor. Det var middagsdags och det serverades stekt fläsk med löksås och potatis. Detta hade Staffan aldrig ätit förut, men väluppfostrad som han var, åt han upp allt som fanns på tallriken samtidigt som han vädjade till mormor:
”*-Snälla mormor, berätta inte för mamma att jag äter sånt här!”*

Ja, så kunde det gå till på den gamla goda tiden – eller var det så det var? Någon stress var ju inte uppfunnen, man tog det nog ganska lugnt, även om det var långa, slitsamma arbetsdagar.
De hade varken radio eller tv att koppla av med när kvällen kom – som vi gör.

Det var väl inte så underligt att det blev ett och annat besök på gästgiveriet, eller festplatsen där man tog sig en svängom. Och att så många män tittade för djup i flaskan ska väl inte vi döma dem för – vi vill väl också roa oss emellanåt?

Och kvinnornas tunga arbetsbörda som sällan räknades. Var det så konstigt att de reagerade som de gjorde?

Och hur skulle dessa människor se på våra dagars liv och leverne om de hade möjlighet att blicka ner på oss?
Vad skulle de säga om vårt sätt att arbeta, vår fritid, våra nöjen m.m?
Och hur män och kvinnor springer maratonlopp och utövar kraftsport?
Säkerligen ler de åt oss sin himmel!

De hade sina traditioner – och vi våra
Var tid har sitt!